

Тетяна ВОЙНАЛОВИЧ

викладач ВСП «Житомирський

торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ІСТОРІЇ

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою соціального розвитку.

Важливими тенденціями соціокультурного розвитку сучасного українського суспільства є модернізація освітнього простору з метою підготовки конкурентоспроможних фахівців, орієнтованих на творчу та продуктивну діяльність у трансформації суспільного та особистого життя. На цьому етапі розвитку шкільної освіти важливо послідовно впроваджувати компетентнісні методи навчання. Провідні методисти наголошують, що це має відбуватися на рівні змісту освіти та на організаційному рівні навчального процесу. Головне, щоб навчання мало компетентнісно-орієнтований характер, що виражається в його орієнтації на результати – на передбачуваному та запланованому рівні.

Компетентнісний підхід активно досліджується у вітчизняному та зарубіжному науково-педагогічному просторі. Загальні теоретичні положення щодо реалізації компетентнісного підходу в освіті розглядаються у роботах Н. Бібік, О. Бондаревської, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, Л. Сохань, О. Сухомлинської, Л. Хоружої, А. Хуторського. [2, с. 7]

Теоретичні основи розвитку компетентнісного підходу та його впровадження в освітню практику розглядаються не лише на рівні окремих країн. Багато міжнародних організацій, що працюють у сфері освіти, також працюють над питаннями компетентнісного підходу. До них належать ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Європейська комісія, Організація європейського співробітництва та розвитку тощо. Перші зусилля міжнародних експертів були зосереджені на визначенні так

званих ключових компетенцій, тих, які є найважливішими для сучасної людини і які будуть актуальними в майбутньому. Важливо виділити і формувати в здобувачів освіти предметні компетенції. [1, с.10]

Історична компетентність - це здатність здобувачів освіти самостійно пізнавати, осмислювати та оцінювати минуле України та світу, соціальний й моральний досвід минулих поколінь. Ця здатність ґрунтується на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання шкільного предмета історії. Предметна історична компетентність має сприяти реалізації як загальної мети та завдань базової загальної освіти, так і предмета зокрема - розвитку та соціалізації особистості учня як громадянина України, соціально адаптованої та відповідальної особистості.[2, с. 25]

До складників історичної компетентності належать: хронологічна, просторова, інформаційно-мовленнєва, логічна, аксіологічна компетентності.

Хронологічна компетентність передбачає здатність учнів орієнтуватися в історичному часі, оскільки історія як безперервний процес розвивається в часі. Розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу та співвідносити історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії; використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.

Просторова компетентність передбачає здатність учнів орієнтуватися в історичному просторі, адже всі історичні події і явища існують лише у конкретному просторі.

Критеріями її розвитку є такі складні уміння учнів:

- ☐ співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;
- ☐ користуючись картою, пояснювати причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної і всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин, пов'язані з геополітичними чинниками і факторами навколишнього середовища;

- ☐ характеризувати, спираючись на карту, історичний процес та його регіональні особливості.

Інформаційно-мовленнєва компетентність передбачає здатність учнів ефективно і грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації та будувати усні та письмові висловлювання щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

Критеріями її розвитку є такі складні уміння учнів:

- ☐ самостійно тлумачити зміст історичних матеріалів, відображати в них історичні факти, явища та події;
- ☐ критично аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела, виявляти упереджену інформацію та пояснювати її упередженість. 🌧
- ☐ визнавати різні точки зору приймати це різноманіття;
- ☐ систематизувати історичну інформацію шляхом складання таблиць (послідовність, синхронізація, конкретні, порівняльні тощо), схем, різних видів планів;

Логічна компетентність - передбачає здатність учнів визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснення історичних фактів, явищ, процесів.

Критеріями її розвитку є такі складні уміння учнів:

- ☐ визначати історичні поняття та застосовувати їх для пояснення історичних явищ і процесів;
- ☐ аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції історичного процесу;
- ☐ визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ та подій, зв'язки між ними;
- ☐ визначати роль людського фактору в історії, розкривати внутрішні мотиви і зовнішні чинники діяльності історичних осіб.

Аксіологічна компетентність - передбачає здатність учнів формулювати оцінки і версії історичного руху і розвитку.

Критеріями її розвитку є такі складні уміння учнів:

- порівнювати й оцінювати факти та діяльність історичних діячів з точки зору загальнолюдських та національних цінностей, визначати їх позиції щодо суперечливих та нестійких історичних питань;
- виявляти конфлікти інтересів, потреб і позицій соціальних груп та окремих осіб та їх ролі в історичному процесі, тенденції та напрямки історичного розвитку;
- оцінювати різні версії та погляди на минулі історичні події, визнаючи, що деякі джерела можуть бути упередженими.

Для того, щоб здобувач освіти став суб'єктом навчання і процес навчання набув для нього особистої значущості, щоб залучалися його особисті знання і досвід, а вміння та навички перетворилися на компетенції, можна визначити наступні вимоги до компетентно-орієнтованого заняття з історії. Навчальні цілі повинні бути спрямовані на формування історичних компетенцій. Системно використовувати прийоми, спрямовані на усвідомлення студентами компетентнісних складових навчальних цілей, акцентуючи на передбачуваних результатах заняття та на досягнутих результатах; На кожному занятті має використовуватися система вправ на формування історичної компетенції відповідно до навчальної мети.[1; 2]

Отже, з'ясувавши сутність та окресливши основні особливості формування предметно-історичних компетенцій здобувачів освіти як результату їхньої навчальної діяльності, варто зазначити, що ефективна реалізація компетентнісного підходу в освіті України потребує чіткого визначення переліку компетентностей у межах освітніх галузей і предметів, а також відповідно організованого процесу навчання (форм, методів, прийомів, засобів, системи оцінювання). Таким чином, однією з найважливіших задач викладача історії є формування творчої соціально активної особистості, що не можливо без компетентнісно-орієнтованого підходу у навчанні.

ДЖЕРЕЛА

1. Баханов К. О. Навчання історії в школі під кутом зору компетентнісного підходу: посібник для вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 127 с.
2. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі : методичний посібник. Київ . : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.